

KDYŽ ROK KONČÍ

ŠVATĚMU SYLVESTRU byl zasvěcen poslední den v roce a proto svátek tento, ať už jakkoliv byly jeho zásluhy o zlepšení tohoto světa, stal se nejméně populárním a nejvíce oslavovaným. — A kdo by také neslavil tohoto svátek? Ať už jakkoliv uplynulý rok byl smutný, ať jakkoliv přinesl žaly a starosti, loučíme se s ním veselé. Pardon, je dlužno použít času minulého; loučivati jsme se veselé. Ale co nám nastalo prohibice, ubýlo mnoho na veselosti oslav Sylvestra, poněvadž bez trošky toho trůnu lze si těžko představití loučení s uplynulým rokem. Nebudeme-li ale oslavovati Sylvestra skutečně po sylvestrovsku u nás, budou oslavovati jinde. Letošní oslavy jistě budou v mnohých zemích hodně veselé, neboť bude to loučení s rokem, který přinesl mnohým velké utrpení v důsledku války a aby se zůsklivil ještě více, nechal se prozářiti epidemií chřipkovou. Byl mrška ten minulý rok a nebyť té prohibice, pak bychom se s ním loučili jistě tak radostně jako v mnohých evropských zemích.

Loučení se se starým rokem a vítání nového je zvykem velmi starým a velmi rozšířeným. Skoro u každého národa mohli bychom zjistiti nějaký rázovitý způsob oslavy rozloučení. Tak panuje v Anglii zvyk velmi zvláštní a je dosud ještě příliš zachovávan. Společnost shromáždí se krátce před dvanáctou noční hodinou naohrá na sehoštění. S prvním úderem hodin, kráčí všichni účastníci pozpátku se sehodou. Sejdou-li bez klopýtnutí a hladce, znamená to šťastné prosvětlívání pro celý příští rok. Klopýtne-li kdo na jednom z dvanácti sehodů, které dlužno uvedeným způsobem přejít, znamená to nezdár, či nehodu v onom měsíci, který na onen sehod připadá. Jiným způsobem vítají nový rok ve Filadelfii. Jako praktičtí Američané se sloužili k tomu cíli v klub, zvaný New Year's Shooters; jácelem tohoto spolku je loučit se se starým rokem a vítat nový hlučným slavnostním průvodem, ulicemi města pořádaným. Jméno má klub odtud, že v dřívějších letech účastníci průvodu střelili jako sběhlí ze všech možných druhů zbraní.

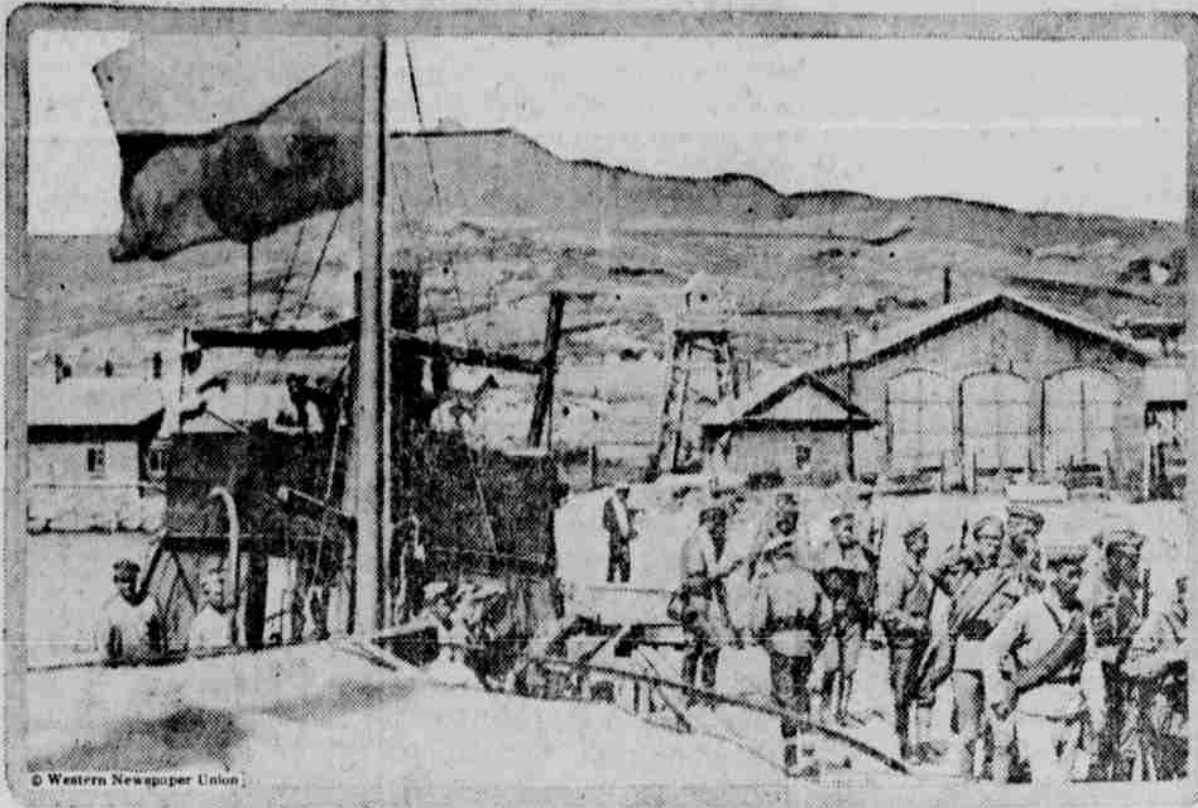
Modernisované a leskem evropské civilizace natřené Japonsko udrželo si dosud mnohý starý zvyk oslavy konce roku, přes to, že roku 1872 byla v zemi provedena náležitá změna kalendáře. Až do onoho roku měli Japonci kalendář společný s Číňany a změna roku připadala na dobu od 21. ledna do 28. února. Teď se slaví v Japonsku evropský termín novoroční a přípravy k oslavě té konají se již začátkem prosince. V poslední den v roce je totiž každá chata a každý dům ozdoben girlandami, ze slámy z mořské trávy spletenými a ozdobené citrony; v oknech a před nimi jsou vázy s ratolestmi jedlovými a bambusovými; jimi má býti přilákáno štěstí. O půlnoci se Sylvestra na Nový rok rozdělávají pravověrní Japonci znovu oheň, na němž se peče zvláštní pečivo z rýže, zvané "hoomi." Toto "hoomi" jí se s omáčkou, zvanou "misso" a jídlo to podává se krátce po půlnoci. O novém roce panuje pak všeobecné veselí, pořádají se schůzky a různé radovánky.

Zvyk, dávat k novému roku dary, nyní tak radikálně zahrnovaný, je původu prastarého. Kdo ho začal provádět, není známo, nejstarší zprávy však sdělují, že mezi Římany ho zavedl sabinský král Tatius. S počátku byly dary ty zcela poetické, stromové ratolesti, posvěcené bohům, které byly pro obdarovaného šťastným znamením. Forma těchto novoročních darů se pozvolna změnila a brzo se z původní příliš dobré vůle stala povinností. Také cena jich rostla a pověstnými v tom směru staly se dary, které dostávali a dávali římscí císařové.

NOVÝ ROK

U STARÝCH ŘÍMÁNŮ jednou za rok byl obrácený svět; bylo to o Saturnáliích, na památku boha Saturna a zlatého věku pořádaných. Tyto svátky trvaly čtyři dny a slavily se velmi bujně, byly svátky rovnosti, otrok přestal bý-

S československým vojskem na Sibíři.

Na Sibíři pokračuje se v bojích mezi bolševickými živly a spojenci. Naše fotografie znázorňují malou dělovou loďici, na které hrdě vlaje československá vlajka, která vyloďuje československé vojsko v sibiřském přístavišti.

ti otrokem a pán páнем. Sluha seděl pěkně u tabule a pán ho obšťihoval. A také nechyběly svičičky. Dne 19. prosince bylo v chrámě Saturnově rozsvěcováno množství svičiček, což byla jakási náhrada za oběti lidské kdysi přinášené.

Sylvestr je tedy dozvuk těchto Saturnálií, neboť křesťané, jako vrstvy chudé, neměli věru přičinny, proč by dělali se nějak krůvě na Saturnalie, které přinášely alespoň na kratičký čas všeobecnou rovnost a svobodu a kromě toho dávaly se o Saturnaliích dary. I u křesťanů byl o vánocích, jež připadaly na dobu dřívějších Saturnálií, pán služba a sluha páнем, vždyť i Kristus, král králů, dle výkladu křesťanského, přišel na svět jako euhdičké dítě a povzněl ty, kdož byli otroky hříchu, na pány a krále. A tak podrženy symbolické zvyky Saturnálií, podrženy dary, podrženy i svičičky. — vždyť dle pěkného výkladu byly symbolem věčného světla, které na svět přišlo, aby osvítilo lidi.

Také dárky byly podrženy, dáván jim nový výklad v tom smyslu, že jsou obrazem duchovních, nebeských darů, které novorozený Kristus svým zrozením přinesl lidstvu. Dávají-li se u nás se zálibou eukrovinky a mlisky nejenom dětem, je to také zvyk původu římského. Římané dávali si vánoční a novoroční dary, hlavně sladkost, med, datle, eukrovi, fičky atd. — bylo to také symbolické: znamenalo to, přejí vám, aby se příští rok sladce strávil. Ale poněvadž pouhé sladkosti neživí, praktičtí Římané dávali do ovoce zlaté mince s obrazem boha Jana a lodě. Zlato bylo tedy Římanům až příliš žádoucí, básník Ovidius ironický podotýká, že již za dob Saturnových bylo zlato ceněno a nyní cena jeho stoupla tak, že nemůže již stoupati dále. Což je časové podnes.

I v těch starořímských vánočních a novoročních dárech byla móda. Lid dával také dary cesařům, ovšem skvělé nebyly, neboť podotýká se při nich: Víc nemohu. Augustus potrpěl si na tyto dary, ovšem jen k vůli lesku, také mondří Mark Aurel byl přítelem takových slavností. Za to Tiberius zavřel se na několik dní a omezil zvyk dárků pouze na první den ledna, náš Nový rok, ale jeho nástupci prodloužili "dobu dárků" do 7. ledna. Dary bývaly všelijaké, za dob Neronových byly v módě perly jako dárky, jinak také básníci věnovali bohům svoje básně a dostávali dary peněžitě. — Nyní básně jako vánoční dary jistě nejsou v módě, soudě dle pláčivých provolání ve prospěch české literatury.

Z HISTORIE BRÝLÍ
UŽÍVÁNÍ skel čili brejlí datuje se v Evropě od konce třináctého století; není však dosud určitě zjištěno, zda Číňané užívali skel dříve než Evropané. Po starořímských národech západní Asie se zachovala jediná památka, dle níž bychom mohli sondovat užívaní brejlí: je to konkavní (vypuklá) křídlová čočka nalezená ve zříceninách majvetských. Starí Egypťané, Řekové a Ří-

mané brejlí neznali. Tomu by ovšem odporovalo tvrzení, že římský císař Nero byl krátkozraký a že používal "broušeného průhledného kamene." Avšak tento údaj se nepohybně zakládá na neporozumění textu spisovatele Plinia, jenž o tom zprávu podává.

V prvních dvanácti stoletích po Kristu nenacházíme po brejlích ani stopy. Vynalezl je až koncem třináctého století dva Vlaši, Arnati a Spina; není dosud také zjištěno, pracovali-li oba vynálezci společně, neb učinil-li každý z nich vynález svůj samostatně.

Na počátku čtrnáctého století byla již brejlí obecně užívána, a spoň se dočítáme, že v téže době jakýs oční lékař, Bernard Gordon, vychvaloval svou masť tvrdé, že kdo jí upotřebí, zrak si tak sesílí, že nebude mít zapotřebí ani brejlí.

S počátku vyráběny jen čočky vypuklé či konkavní pro krátkozraké; čočky vydaté či konkavní přišly do oběhu až za dvě stě let po nich.

Brejle byly vyráběny nejen ze skla, ale i z kamene berylu, odkud pochází také jejich pojmenování. Tvar jejich byl asi takový, jaký byl obvyklý ještě v polovině minulého století v Číně; nýbrž byly uzavřeny kolem hlavy provázkem. Tento způsob byl asi dost nepohodlný, a proto se vyskytly různé nové způsoby nošení skel. Tak na příklad nebyly důtky uzavřeny kolem hlavy, nýbrž obtěžkávány zavažičky a zavěšeny za obě uši.

Roku 1691 byly v pruském městě Královec vyráběny brejle i z jantaru, který vařením v oleji ztratil žlutou barvu a stal se průhledným.

Německé zákopy na ulicích Ostende.

Němci zřídili zákopy na ulicích proslulého lázeňského města Ostende v Belgii. Město toto bylo v bojích poměrně málo poškozeno.

Němci zřídili zákopy na ulicích proslulého lázeňského města Ostende v Belgii. Město toto bylo v bojích poměrně málo poškozeno. Sí začínati nový rok o "brumách," to jest ode dne slunovratu, nejkratšího dne v roce.

Novoroční dárky a novoroční přání byly u Římanů náramně rozšířenou zvyklostí, která přetrvala všechny věky. A poněvadž i u křesťanů bylo zvykem, že o nový rok dávati bohatí dárky chudým, bylo novoroční gratulování zvykem náramně populárním. Zebrat o nový rok nebylo ničím ponižujícím. A to byla také stinná stránka jinak pěkného, symbolického zvyku, jež v Evropě zachovala se mnohá až po naše dny.

Americká vojska pochodují do Německa.

Po krátké oslavě uzavření příměří američtí vojáci vydali se na pochod do německého území stejným pevným krokem, ale s lehčím srdcem.

bylo již brejlí obecně užíváno, a spoň se dočítáme, že v téže době jakýs oční lékař, Bernard Gordon, vychvaloval svou masť tvrdé, že kdo jí upotřebí, zrak si tak sesílí, že nebude mít zapotřebí ani brejlí. V patnáctém a šestnáctém století staly se brejle již předmětem módy zvláště ve Španělsku tak, že každý švihák nosil brejle, ať jich měl zapotřebí čili nie, a čím větší byly, tím více zvyšovaly jeho grundezu. Tento zlořád šílil se tak povážlivě po Evropě, že již i starý okulista Bartisch viděl se nucena, aby důrazně varoval před tak nerozumným užíváním vynálezu jinak blahodárného.

S počátku vyráběny jen čočky vypuklé či konkavní pro krátkozraké; čočky vydaté či konkavní přišly do oběhu až za dvě stě let po nich.

Brejle byly vyráběny nejen ze skla, ale i z kamene berylu, odkud pochází také jejich pojmenování. Tvar jejich byl asi takový, jaký byl obvyklý ještě v polovině minulého století v Číně; nýbrž byly uzavřeny kolem hlavy provázkem. Tento způsob byl asi dost nepohodlný, a proto se vyskytly různé nové způsoby nošení skel. Tak na příklad nebyly důtky uzavřeny kolem hlavy, nýbrž obtěžkávány zavažičky a zavěšeny za obě uši.

Roku 1691 byly v pruském městě Královec vyráběny brejle i z jantaru, který vařením v oleji ztratil žlutou barvu a stal se průhledným.

Skla starých brejlí nebyla jen okrouhlá neb ovalná, ale i čtyřhranná neb osmihranná. Nejstarší tvar, který dávám brejlím, bylo okrouhlé sklo v kovovém rámeči s dlouhou rukojetí. Z něho se v XV. století vyvinuly brejle se dvěma skly, které byly taktéž opatřeny vidlicovitou rukojetí. Ale již počátkem téhož věku se objevily brejle s obloněky; neseděly však pevně na nose, nýbrž, jak praveno, byly uzavřeny motouzem kolem hlavy.

Skla sama byla vkládána do rámečků dřevěných neb kožených; později se objevují i rámeče ze zlata, stříbra, rohu atd. Rámeče byly sice obvykle velmi nemotorné, ale začasté i velice jemně vyzdobené.

Celá skla byla chována v pěkných pouzdech neb drahocenných skříňkách, neboť byla s počátku velmi drahá. Ještě koncem XVI. století se platilo za brejle až \$40 dle našich peněz, a byly velmi vzácné. Když saský kurfiřt August (1553—1586) poslal pro brejle zvláštního posla do Augsburku, neoddržel jich a musil je objednat až z Benátek.

Vedle obloněkových brejlí se záhy objevují skřípece, jež byly s počátku velice hrubé a seděly velmi špatně.

Přese všecko rozšíření brejlí zůstaly dlouho neznámé optické zákony, na nichž se používání brejlí zakládá, a proto byla hotová skla silnější pro staré lidi a slabší pro mladší bez ohledu na individuální potřeby. Lékaře se na radu neptával nikdo, a volba po-

nechávana obehodníkům, kteří se prodejem brejlí zabývali. Teprve koncem XVI. století pokoušel se Fr. Mauroliens a v XVII. století především Kepler, pak učený jesuita Chr. Scheiner a filosof René Descartes o jakési vysvětlení. Vynálezem fundamentálního konu lomu světla byl Willebord Snell, profesor matematiky v Lejdě, v jehož pozůstalých spisech důležitý tento vynález byl nalezen. Avšak ani když Kepler r. 1680 objevil přír zené zákony vidění, ani po dalších objevích v tomto oboru neuznali tehdejší lékaři za vhodné zabývat se věcí blíž.

Až v polovinu XIX. století se ujalo jiné nazvání na brejle. Byli to zejména Helmholtz a Donders, kteří našli matematická a optická pravidla pro hotování zvětšujících skel. Když pak bylo vynalezeno oční zrcadlo — oční mikroskop — kterým možno stanoviti lom světla v oku a ještě mnohé jiné přístroje pro vyšetřování zraku, ujali se věci lékaři, a dnes zajisté žádný rozumný člověk neopatří si brejle bez dobrozdání lékaře neb zkušenného optika.

Lidem slabého zraku předpisují lékaři často brejle dvojí: jiné pro zírání do dálky a jiné pro hledění na blízko. Častá výměna skel je však mnohdy velmi obtížná, a proto se též pro tento účel hotoví brejle, jejichž skla jsou složena ze dvou polovic, lánajících různě silné světlo, tak zvané brejle o dvojném ohnisku. Horní polovice slouží pro hledění v dálku, spodní pro čtení, psaní atd. Takové brejle sestavil první Benjamin Franklin.

Pro lidi dalekozraké sestavil pařížský lékař Dr. Ribbard brejle zvláštního tvaru. Sestávají z úzkých obdelných skel příslušně zvětšujících, s obloukovým přerem a podúskami. Protože jsou skla úzká, možno hleděti buď přes ně v dálku, nebo skrz ně na věci blízké. Užívání jich působí s počátkem snad nějaké obtíže, avšak evičkem a zvykem se stávají velmi pohodlnými.

Je zajímavé, že podobné nazírání "dvojným ohniskem" není výmysl výhradně lidský; i příroda vytvořila něco podobného. Jsou zvířata, která žijí na hranici mezi vodou a vzduchem, na povrchu vody, jimž by jednoduché oko v obou ústředích stejně dobře nesloužilo; na vzduchu totiž láme oční rohovka paprsky světelné silněji než ve vodě. Někteří z takových živočichů mají proto dvě oči pro hledění vzduchem a dvě pro hledění ve vodě. Tak na příklad známý vodní brouk vírník (Cyrius nator) má čtyři oči, dvě obrácené vzhůru a dvě dolů; pohybují se po hladině vodní, ponoří spodní oči do vody a vrhají necha na vzduchu, tak že vidí v obou živlech stejně dobře.

V říši živočišné nalézáme však také individuum, které jest opatřeno přímo očima o "dvojném ohnisku". Je to žlutozelená rybka žijící v Jižní Americe při březích Guayany a Brasilie, hlančík čtyřoký (Anableps tetrophthalmus). Vyskytuje se v ohromných hejnech, nejraději blízko břehu, tak že velmi často zůstává po odlivu mořském ležeti na plochem břehu a hledí se dostat do vody velikými skoky. Nápadné je zařízení očí této ryby. Jsou velice vystouplé a každé je potaženo kožnatou páskou, tak že se zdá, jako by rohovka i duhovka byly rozděleny ve dvě polovice; v každém oku je však jedna čočka. Ryba leží obyčejně na vodě tak, že hladina její oko půlí; hledí tudíž jednou polovicí oka nad vodu, druhou do vody. Tomu odpovídá i vnitřní zařízení jejího oka, které je takřka celé vyplněno vejčitou čočkou. Čočka ta stojí v oku šikmo tak, že jsou obě plošky, jež světlo lámou, obráceny do vzduchu, plošky světlo silně lámající pak do vody. Zvláště vytvářeno duhovkou vzniká pak v každé polovině oka samostatná panenka. Toto utváření oka umožňuje této rybě, že vidí v obou různých prostředích stejně dobře.